

Parlam amb CATALINA BOVER, de la Xarxa per a la Renovació Pedagògica

Montserrat Nadal,
coordinador de Pissarra

Catalina M. Bover (Vilafranca de Bonany, 1959) és mestra d'infantil i cap d'estudis del CEIP Son Juny de Sant Joan des de fa sis anys. És una de les responsables de la Xarxa per a la Renovació Pedagògica de Mallorca que, en aquest moments, engloba un total de cinc escoles d'infantil i primària, i una escola municipal de 0 a 3 anys. Hem parlat amb ella del que suposa aquest nou mètode pedagògic i dels reptes que ha d'afrontar l'educació en un món tan canviant i accelerat com el que ens ha tocat viure.

Quins varen ser els inicis de la vostra proposta?

Tot va començar d'una manera que podríem considerar "casual" el mes d'agost del 2015 a s'Illot, en una trobada de mestres durant aquell estiu en què les companyes del CEIP Talaiot de s'Illot ens contaren tots els canvis que havien començat a introduir dins els sistema d'ensenyament i aprenentatge. Eren les primeres passes del que suposava un canvi cap a la pedagogia viva en el qual una de les primeres modificacions era que els espais dels centres escolars començaven a patir una transformació molt important. Vàrem visitar l'escola de s'Illot, quedàrem en distintes ocasions per veure'ns i parlar de les qüestions que la nova proposta ens suscitava i vàrem constatar la necessitat de fer feina de manera conjunta en nous espais d'intercanvi i, així, poder conèixer-nos millor.

Els cinc centres que, en un primer moment, vàrem formar part de la Xarxa per a la Renovació Pedagògica de Mallorca, varen ser: CEIP Talaiot de s'Illot, CEIP Son Juny de Sant Joan, CEIP Sant Miquel de Son Carrió, CEIP Rosa dels Vents de la Colònia de Sant Pere i CEIP Es Puig de Lloseta.

I a partir d'aquesta primera trobada, quines altres passes vàreu donar?

Com que al setembre de l'any 2015 s'havia produït el canvi polític a les Illes Balears, una de les primeres accions que vàrem dur a terme va ser anar a exposar el nostre projecte i les nostres necessitats als nous responsables de la Conselleria d'Educació. Ens vàrem reunir amb els caps de Formació, d'Innovació i amb el conseller Martí March. Insistírem, entre molts altres aspectes, en la necessitat de disposar d'una bona formació inicial i de

formació permanent, i en fer veure que els espais de les escoles són també pedagògics i que cal adequar el mobiliari i el material de què disposam al projecte educatiu del centre.

Per què vàreu fer aquesta demanda sobretot a la Direcció General de Formació del Professorat?

Perquè durant els quatre anys de Govern de José Ramón Bauzá, pràcticament tota la formació del professorat havia anat adreçada a la implantació del TIL i a l'ensenyament integrat de llengües estrangeres. Calia que donàssim resposta a les necessitats reals dels nins, a allò que de veres ens reclamen. Vèiem una escola arcaica, amb estructures tancades, que no era capaç de crear pensament; els nostres projectes el que pretenen és crear pensament. La resposta que vàrem rebre per part dels responsables de la Conselleria va ser, des del primer moment, molt positiva.

Quins són els trets més destacats de la vostra nova pedagogia?

En primer lloc, cal un canvi de dalt a baix del rol del mestre, en la seva mirada cap al nin i nina. Hem de posar en marxa la necessitat de reinterpretar i tornar a dissenyar el sistema educatiu tradicional que té lloc, encara, a les nostres aules, i tendir cap a un procés humanista, que vegi

l'alumne com un tot; multidisciplinar, en el qual s'inclouen totes les àrees d'aprenentatge, de vida; col·laboratiu, que fomenti la feina en equip i els diferents nivells d'assoliment dels coneixements; i que doni respostes als vertaders talents que viuen a les nostres aules, tal com ens indiquen des de la mirada holística de l'educació.

Les línies més destacades de feina que reclama el nostre model són, entre d'altres: la necessitat de crear equips de compromís entre els mestres, la posada en marxa de l'autonomia real dels centres, la no fragmentació dels horaris escolars, o la implicació de les famílies en tot el procés d'ensenyament i aprenentatge dels infants.

I si parlem d'objectius, quins consideres els més importants?

Parlaria, en primer lloc, de la necessitat d'una formació permanent de qualitat, que faci possible una transformació real i efectiva de l'escola cap a la nova mirada, cap al canvi de paradigma. El nostre sistema educatiu no ha de donar resposta a les necessitats econòmiques del mercat, sinó a les necessitats emocionals dels nostres infants i nins. Segons el que diu la neurociència, **si no hi ha emoció en el procés d'aprenentatge, el nin no aprèn**; com tampoc no podrà aprendre si no té un equilibri emocional. Aquesta és, per a nosaltres, una qüestió fonamental.

Un altre dels aspectes que ens cal és una formació conjunta entre totes les escoles que formam part de la Xarxa, en la qual poder compartir els nostres objectius comuns en el foment i la pràctica d'una educació viva i respectuosa, en la qual el mestre no dirigeix el procés educatiu sinó que fa d'acompanyant respectuós de cada un dels seus alumnes. Aquest fet reclama, per tant, un canvi interior molt important del mestre; i això, de vegades, costa molt.

També consideram important una qüestió com són els propis edificis i els equipaments educatius, que han d'estar dissenyats amb criteris pedagògics; tant pel que fa a les infraestructures, com al material i al mobiliari de les nostres escoles. No té

sentit, per exemple, dotar tots els centres de les Illes Balears de pissarres digitals si aquesta és una eina que no formarà part del seu procés d'aprenentatge. Potser el que necessitam és una nova distribució dels espais, o més terra als patis, o material que pugui estar a l'exterior i no es faci malbé, o més lloc per a fer-hi un hort escolar... Hem d'arribar a la situació ideal en què el Projecte Educatiu de Centre (PEC) determini quina ha de ser la infraestructura del centre docent.

Quins són els antecedents de la vostra proposta? Damunt quins fonaments teòrics s'aguanta?

Cada escola té una preferència a l'hora de donar fonaments teòrics a la seva manera de fer feina. En el nostre cas, a l'escola de Son Juny de Sant Joan, tenim molt presents les teories d'en Loris Malaguzzi, un pedagog italià, que deia que els nins disposen de múltiples elements a l'hora de configurar el seu procés d'aprenentatge; i que els moviments científics, culturals, artístics, econòmics i polítics de la seva època i del seu entorn influeixen en el seu accés al món del coneixement com un tot, des d'una perspectiva holística. I que a l'escola el procés d'aprenentatge s'ha de fer a partir de les anomenades "comunitats d'aprenentatge", que estan integrades pels mestres, l'alumnat, les famílies i el seu entorn.

Pel que fa a la pedagogia sistèmica, aquesta teoria explica que cada mestre

té el seu rol i que l'ha de dur endavant; i que els pares han d'interactuar al llarg de tot el procés d'aprenentatge. Tenim, també, molt de material de l'Escola Montessori, en el sentit que els nins aprenen a partir del fet de tocar, de palpar, de l'experimentació i de l'emoció. Si un infant és feliç, aprèn; si està bloquejat per qualche motiu, no aprèn. Fa només 10 anys que les darreres investigacions de la neurociència confirmen aquesta afirmació.

Tenim l'antecedent i exemples molt propers a Catalunya, que disposa d'un bon bagatge en experiències de renovació pedagògica des de fa molts d'anys; com va ser el cas de l'Escola Nova, o de l'Escola Rosa Sensat, de figures com na Marta Mata, amb uns moviments de renovació molt punters que sempre han estat un referent per a la nostra Xarxa.

En el cas de Mallorca, tenim precedents tan propers com el moviment de les Escoles Mallorquines, en les quals l'ensenyament en català va ser sinònim d'innovació pedagògica i un referent de modernització de l'educació en majúscules; o tot el que va suposar en el seu moment l'Escola d'Estiu, que va donar una forta embranzida a la vida de l'escola pública de les Illes Balears. Cal que tornem a retrobar el camí de totes aquestes experiències perquè, com deia una mestra companya meua, tot això que ara es presenta com a innovació "és més vell que el pastar".

Hem de tornar posar sentit comú dins el nostre sistema educatiu: fer entendre que els nins han de tocar per a aprendre, un fet que activa el seu sistema neuronal; que han d'adquirir els coneixements a partir de l'emoció. Si no ho feim així, com deia en Carles Parellada, en 3 anys hem cremat la llavor dels infants, als quals obligam a seure i a escriure durant moltes hores al llarg del dia. Una altra dada que posa de manifest que aquest sistema actual no funciona és que l'edat dels nostres alumnes en què es dona el major percentatge de fracàs escolar ha passat dels 12 als 10 anys; som la Comunitat autònoma amb més abandó dels estudis de tot l'Estat. És evident que qualche cosa falla, hem de canviar, i ho hem de fer aviat.

Quines són les resistències amb què topa el vostre model?

Hi ha la pressió social quan es planteja si els nins, amb aquest nou mètode, no sabran llegir en arribar a una certa edat, per exemple. Després hi ha la por interna que es dona dins el propi centre, respecte del conjunt de mestres que compartim el mateix objectiu. A aquella mestra que té por, que no ho acaba de veure clar, el que feim és acompanyar-la; cercar entre tots els mestres allò que ens uneix i no les coses que ens separen. Per això és tan important la formació conjunta i el fet de trobar espais en què puguem repensar allò que feim.

No ens podem permetre que un mestre faci boicot al nostre projecte escolar, però tampoc el podem obligar a estar-hi d'acord; però sí que està obligat a respectar-lo i a treballar d'acord amb el que s'ha aprovat en el claustre i en el consell escolar.

Quina és, per tant, la implicació que els i les mestres han de tenir?

Cal que hi estigui molt implicat, i que dediqui totes les seves energies a posar en marxa el motor del canvi; aquesta és una condició imprescindible, sense cap casta de dubte. No els podem convèncer un per un, tothom ha d'empènyer en la mateixa direcció. No té cap sentit que sigui en el centre fent feina si no creu d'una manera clara en aquest projecte.

Ha passat sovint que el mestre que en un primer moment és "resistent" per por, quan veu que el nin va fent i aprèn, després respira molt més alleujat i deixa enrere els seus prejudicis; quan observa com els infants circulen pels ambients de lliure circulació, que recullen el material per iniciativa pròpia, que no criden ni es barallen, que esperen de manera disciplinada per poder entrar a fer un taller que en aquell moment està molt ocupat... Són massa arguments per a no qüestionar-se les seves pors inicials.

I la resposta de les famílies, quina és davant tants de canvis?

Hi ha de tot. Gent que et dóna molt de suport i s'implica a les totes; i altres que tenen un cert temor, cosa que no deixa de ser lògica. Per aquest motiu, a l'escola de Son Juny feim feina per projectes a tota l'etapa de primària i, després, l'anam introduint dins els primers cursos de primària. Feim aquestes passes perquè tothom si senti còmode, amb la introducció dels racons de treball, amb els tallers de matemàtiques i de medi que feim els horabaixes... No hem de tenir por a anar llevant els llibres de text; això sí, aquesta passa comporta que ens hem de conèixer molt bé els currículums escolars.

Els nins són, per damunt de tot, els grans beneficiats amb aquesta nova proposta. És així?

Sense cap dubte. Els veus feliços i aprenen molt millor. El grau d'assoliment de coneixements és molt bo, s'han reduït moltíssim els actes d'indisciplina i, de retruc, els càstigs, ja que la disciplina, si ens ve imposada per un altre, no ens ajuda a créixer. Tot són beneficis, un fet que referma el nostre convenciment a l'hora d'optar per un nou sistema d'ensenyament i aprenentatge i de fer feina en xarxa.

Moltes gràcies, Catalina, pel temps que has dedicat a la Pissarra i, sobretot, per l'entusiasme que ens has transmès i per les teves ganes de seguir innovant per a la millora de l'aprenentatge i de la felicitat dels nostres infants. ■